

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Trudny proces wykształcania się nowoczesnego miasta (<i>Jerzy Topolski</i>)	5
2. Badania nad dziejami Poznania w latach 1793-1945 (<i>Lech Trzeciakowski</i>)	10
3. Źródła do dziejów Poznania w latach 1793-1945 (<i>Stanisław Nawrocki</i>)	23
a. Okres zaboru pruskiego 1793-1918	24
b. Okres 1919-1939	32
c. Okres 1939-1945	39
4. Nazwy poznańskich ulic (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	42
a. Uwagi wstępne	42
b. Nazewnictwo ulic okresu 1793-1918	46
c. Nazwy ulic okresu międzywojennego	50
d. Niemieckie nazewnictwo ulic okresu II wojny światowej	60
 <i>Część pierwsza. Poznań między pruską aneksją a kongresem wiedeńskim (1793-1815)</i>	
Rozdział I. Poznań jako miasto tzw. Prus Południowych (1793-1806) (<i>Jan Wąsicki</i>)	64
1. Zajęcie miasta przez Prusy	64
2. Ustrój władz miejskich	66
3. Utworzenie jednolitego organizmu miejskiego	68
4. Prusacy wobec potrzeb rozbudowy miasta	69
5. Położenie gospodarcze Poznania	71
6. Szkolnictwo i życie umysłowe	76
Rozdział II. Poznań w czasach Księstwa Warszawskiego (<i>Jan Wąsicki</i>)	79
1. Nowa sytuacja polityczna po klęsce Prus	79
2. Poznań w okresie władzy Komisji Rządzącej	79
3. Stosunki społeczno-ustrojowe	82
4. Sytuacja gospodarcza miasta	84

5. Życie umysłowe. Teatr (red.)	86
6. Poznań w latach 1812-1815	87

Rozdział III. Rozwój przestrzenny miasta w latach 1793-1815 (*Andrzej Wędzki*) 89

1. Okres tzw. Prus Południowych (1793-1806)	89
2. Okres Księstwa Warszawskiego (1807-1815)	100

Rozdział IV. Architektura i budownictwo w latach 1793-1815 (*Zofia Ostrowska-Kębowska*). 102

1. Zmiana charakteru miasta. Główne przedsięwzięcia architektoniczne	102
2. Ruch budowlany po 1803 roku	105
3. Teatr poznański	107
4. Inne budynki użyteczności publicznej i urzędowe	110

Część druga. Poznań w okresie niewoli narodowej. Wykształcanie się miasta kapitalistycznego (1815-1918)

Rozdział V. Rozwój przestrzenny miasta po 1815 roku (*Andrzej Wędzki*) 114

1. Kierunki rozwoju miasta	114
2. Pierwszy etap budowy twierdzy poznańskiej	116
3. Drugi etap budowy twierdzy i jego skutki dla rozwoju przestrzennego miasta	122

Rozdział VI. Ustrój władz miejskich i finanse miasta (*Czesław Łuczak*) 128

1. Struktura zarządzania miastem	128
2. Finanse miasta na tle gospodarki komunalnej	129

Rozdział VII. Procesy industrializacji Poznania. Kredyt. Ubezpieczenia. Organizacje gospodarcze (*Witold Szulc* (p. 1-4), (*Jan Majewski* (p. 5-8)) 137

1. Rozwój przemysłu w pierwszej połowie XIX wieku	137
2. Procesy modernizacji przemysłu	142
3. Rzemiosło	145
4. Rozwój przemysłu i rzemiosła w latach 1871-1918	153
5. Zaczątki i rozwój nowoczesnego systemu kredytowego	170
6. Rozwój ruchu spółdzielczego. Spółdzielnie kredytowe. Rola kredytu w walce narodowościowej	174
7. Przedsiębiorstwa ubezpieczeniowe	177
8. Organizacje gospodarcze polskie i niemieckie	179

Rozdział VIII. Handel, transport, komunikacja (<i>Teresa Dohnalowa</i>) . . .	182
1. Zmiany roli handlowej Poznania w XIX wieku	182
2. Rynek miejski w Poznaniu	187
3. Żegluga na Warcie	201
4. Poznański węzeł drogowy. Stan techniczny ulic. Urządzenia komunalne. Komunikacja miejska	207
5. Połączenia pocztowe i kolejowe Poznania	212
 Rozdział IX. Stosunki ludnościowe w latach 1815-1918 (<i>Mieczysław Kędelski</i>)	221
1. Rozwój liczebny i rozmieszczenie ludności	221
2. Struktura wyznaniowa i narodowościowa ludności	228
3. Ruch naturalny i wędrowniczy ludności	235
4. Śluby i stan cywilny ludności	244
5. Rozrodczość	252
6. Umieralność i trwanie życia	260
 Rozdział X. Mobilność społeczna mieszkańców Poznania (<i>Krzysztof Makowski</i>)	271
1. Problemy badawcze	271
2. Odziedziczona a osiągnięta pozycja społeczna	273
3. Determinanty mobilności	280
4. Genealogia inteligencji poznańskiej	285
5. Pochodzenie społeczne burżuazji i drobnomieszczaństwa	288
6. Pochodzenie społeczne proletariatu	290
7. Rucholiwość wewnątrzgeneracyjna	292
 Rozdział XI. Społeczeństwo, jego życie codzienne i kultura materialna (<i>Lech Trzeciakowski</i>)	296
1. Powstanie nowoczesnego społeczeństwa miejskiego. Przemiany w świadomości	296
2. Życie codzienne	308
 Rozdział XII. Aktywność polityczna poznaniaków (<i>Lech Trzeciakowski</i>)	321
1. Poznań centrum życia politycznego	321
2. Wiosna Ludów	334
3. Lata apatii i pierwsze próby przezwyciężenia impasu	345
4. Aktywność organizacyjna Polaków i Niemców po 1871 roku. Stowarzyszenia społeczne i zawodowe	353
a. Polityka państwa	354
b. Stowarzyszenia mieszczańskie	359
c. Ruch związkowy	367
5. W kręgu polityki	372
a. Ugrupowania i partie	372
b. Ruch socjalistyczny	391

6. Ludność polska, niemiecka i żydowska. Koegzystencja i rywalizacja	398
a. Walka o rynek	400
b. Zmagania polityczne	405
7. Walka z germanizacją	414
8. Ruch niepodległościowy	426

Rozdział XIII. Szkolnictwo (*Witold Molik*) 428

1. Warunki rozwoju	428
2. Szkoły elementarne	429
3. Szkoły obywatelskie i średnie	434
4. Gimnazja	436
5. Postawa patriotyczna i działalność samokształceniowa polskiej młodzieży gimnazjalnej	443
6. Średnie szkoły żeńskie	448
7. Szkoły kształcące i zawodowe	451
8. Seminarium nauczycielskie	454
9. Seminarium duchowne	455
10. Królewska Niemiecka Akademia	458

Rozdział XIV. Nauka w Poznaniu w latach 1815-1918 (*Jerzy Topolski*) 462

1. Warunki działalności naukowej	462
2. Działalność naukowa w Poznaniu do 1857 roku (do założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk)	464
3. Starania o założenie uniwersytetu. Powstanie Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego (1857)	471
4. Rozwój środowiska naukowego w Poznaniu po 1857 roku	474

Rozdział XV. Architektura i budownictwo (*Zofia Ostrowska-Kęblowska* (p. 1-15), *Jan Skuratowicz* (p. 16-21)) 479

1. Działalność urbanistyczna do 1835 roku. Budowa twierdzy. Inicjatywy polskie	479
2. Powstanie miasta nowoczesnego: fundatorzy i zleceniodawcy	491
3. Powstanie miasta nowoczesnego: twórcy i wykonawcy	493
4. Nowe problemy techniczne	497
5. Ogólne warunki i cechy zabudowy	498
6. Domy, kamienice, pałace	501
7. Budynki urzędów cywilnych	507
8. Budownictwo wojskowe. Zamknięcie Poznania pierścieniem fortyfikacji	513
9. Budownictwo dla potrzeb socjalnych	518
10. Dworce, hotele, urządzenia handlowe	521
11. Budownictwo przemysłowe	524
12. Architektura sakralna	526
13. Urządzenia rozrywkowe i letnie teatry	529
14. Gmachy związane z potrzebami sztuki i nauki	530
15. Pomniki	536
16. Rozwój urbanistyczny miasta po 1880 roku. Rola Josepha Stübbena	542

17. Organizacja prac budowlanych. Nowe materiały, organizacja robót, koszty i zyski. Typy domów: kamienica, willa, domy spółdzielcze	559
18. Zamek	569
19. Nowe budowle użyteczności publicznej	572
20. Gmachy kultowe, szkoły, domy towarowe	576
21. Polskie inicjatywy budowlane	581

Rozdział XVI. Poznań jako ośrodek życia kulturalnego (*Edward Pieścikowski, Edyta Polczyńska, Michał Witkowski, Małgorzata Hendrykowska*) 584

1. Cechy charakterystyczne poznańskiej literatury XIX wieku (<i>Edward Pieścikowski</i>)	584
2. Życie literackie Poznania w pierwszej połowie XIX wieku (<i>Edward Pieścikowski</i>)	586
3. Życie literackie Poznania w drugiej połowie XIX wieku (<i>Edward Pieścikowski</i>)	604
4. Życie kulturalne Niemców w Poznaniu w XIX i na początku XX wieku (<i>Edyta Polczyńska</i>)	619
5. Życie teatralne (<i>Michał Witkowski</i>)	631
6. Początki kultury filmowej w Poznaniu (<i>Małgorzata Hendrykowska</i>)	653

Rozdział XVII. Życie artystyczne w Poznaniu w XIX wieku (*Magdalena Warkoczewska* (p. 1 - 9), *Zygmunt Dolczewski* (p. 10)) 657

1. Warunki rozwoju sztuki. Formy mecenatu artystycznego	657
2. Wystawy. Publicystyka i krytyka artystyczna. Środowisko twórców	660
3. Temat historyczny w malarstwie i grafice pierwszej połowy XIX wieku	664
4. Portret ważną dziedziną twórczości	669
5. Zmiany w warunkach życia artystycznego w drugiej połowie XIX wieku	671
6. Kolekcjonerstwo, stowarzyszenia wspierające sztukę, wystawy	673
7. Środowisko twórców po połowie XIX wieku	679
8. Na przełomie stuleci	681
9. Nowe dziedziny sztuki. Fotografia w Poznaniu	683
10. Sztuki użytkowe	686

Rozdział XVIII. Życie muzyczne (*Barbara Zakrzewska-Nikiporczyk*) 695

1. Kompozytorzy i ich twórczość	695
2. Ruch koncertowy	702
3. Muzyka w teatrze	713
4. Muzyka w kościołach	719
5. Amatorski ruch chóralny	725
6. Nauczanie muzyki	732
7. Wydawnictwa muzyczne	736
8. Przemysł muzyczny	739

Rozdział XIX. Kultura fizyczna (<i>Wojciech Lipoński</i>)	741
1. Warunki i osobliwości rozwoju kultury fizycznej w Poznaniu	741
2. Obowiązkowe wychowanie fizyczne w szkołach	744
3. Zakłady gimnastyczne i Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”	747
4. Początki nowoczesnego sportu	751
5. Kultura fizyczna ludności niemieckiej Poznania	756
 Rozdział XX. Poznań w latach Wielkiej Wojny (<i>Lech Trzeciakowski</i>)	758
1. Wybuch wojny	758
2. Wojenna codzienność	760
3. Niemcy wobec kwestii polskiej	761
4. Nastroje ludności niemieckiej	762
5. Nastroje społeczeństwa polskiego i orientacje polityczne	764
6. Ruch niepodległościowy	770
 Skróty bibliograficzne	772
Spis ilustracji	773